

ท่าเรือฮาลาล

ยิ่งศักดิ์ บุญธรรม*

บทคัดย่อ

ตลาดสินค้าฮาลาลเป็นตลาดที่มีกลุ่มผู้บริโภคอันมีลักษณะเฉพาะเชื่อมโยงกับหลักศาสนาอิสลาม เนื่องจากจำนวนประชากรผู้นับถือศาสนาอิสลามทั่วโลกมีจำนวนมากทำให้ตลาดนี้เป็ตลาดที่มีความสำคัญกับการส่งออกสินค้าของประเทศไทย ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนารูจอาหารฮาลาลของประเทศไทยให้ได้รับความน่าเชื่อถือในกลุ่มผู้บริโภคดังกล่าว ผู้ผลิตสินค้าหรือผู้ให้บริการจึงต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์ตามคำภีร์อัลกุรอานที่ได้กำหนดให้สินค้าหรือบริการนั้นต้องปราศจากสิ่งต้องห้ามนับแต่กระบวนการเตรียมสินค้าจนไปถึงการขนส่งสินค้าถึงมือผู้บริโภค

สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการค้ากับประเทศในกลุ่มมุสลิมคือ การขนส่งสินค้าที่จะต้องมีการจัดการสินค้าโดยการแบ่งแยกสินค้าฮาลาลออกจากสินค้าที่เป็นสิ่งต้องห้ามตามหลักศาสนาอิสลามอย่างชัดเจน หรือจัดให้มีท่าเรือเพื่อให้บริการสำหรับสินค้าฮาลาลเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในสินค้าหรือบริการที่เป็นฮาลาลของประเทศไทย บทความนี้จะนำเสนอหลักเกณฑ์ของท่าเรือฮาลาลโดยศึกษาจากประเทศที่มีหลักเกณฑ์ดังกล่าว ตลอดจนแนวทางในการจัดตั้งท่าเรือฮาลาลของประเทศไทย อันจะเป็นการส่งเสริมการส่งออกสินค้าฮาลาลของประเทศไทยต่อไป

* นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ท่าเรือฮาลาล

ตลาดฮาลาลเป็นตลาดที่กลุ่มผู้บริโภคมีการบริโภคที่เชื่อมโยงกับความเชื่อทางศาสนาอิสลาม ซึ่งสินค้าหรือบริการที่เป็นฮาลาลนั้นต้องปราศจากสิ่งที่เป็นของต้องห้ามตามหลักศาสนาอิสลามจึงทำให้ลักษณะของตลาดฮาลาลเป็นตลาดที่กลุ่มผู้บริโภคอยู่ในวงจำกัดหรือที่เรียกว่า (Niche Market) แม้ตลาดสินค้าหรือบริการที่เป็นฮาลาลจะเป็นตลาดที่มีกลุ่มผู้บริโภคที่อยู่ในวงจำกัด แต่เนื่องด้วยจำนวนประชากรผู้นับถือศาสนาอิสลามทั่วโลกขณะนี้ มีจำนวนประมาณ 1,600 ล้านคน และมูลค่าเศรษฐกิจสินค้าที่เป็นฮาลาลในปี พ.ศ. 2554 เท่ากับ 3 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ เฉพาะอาหารฮาลาลมูลค่า 680,000 ล้านเหรียญสหรัฐ เป็นการค้าระหว่างประเทศ 350,000 ล้านเหรียญสหรัฐ¹ ในส่วนของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2554 มีตัวเลขการส่งออกสินค้าอาหารไปยังกลุ่มประเทศมุสลิม รวมมูลค่า 6,829.91 ล้านเหรียญสหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 43.35 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2553 ขณะที่ในช่วงไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2555 (ม.ค.-มี.ค.) มียอดการส่งออกสินค้าอาหารฮาลาลไทย รวมมูลค่า 1,591.98 ล้านเหรียญสหรัฐ เติบโตร้อยละ 5.35 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนอย่างไรก็ตาม ปัญหาที่สินค้าฮาลาลไทยกำลังประสบอยู่ก็คือ การส่งออกสินค้าส่วนใหญ่เป็นการส่งออกวัตถุดิบเพื่อผลิตเป็นสินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้าต่างชาติ ในขณะที่สินค้าภายใต้เครื่องหมายการค้าของไทยเองกลับส่งออกได้น้อยกว่าที่ควร โดยในจำนวนมูลค่าการส่งออกอาหารฮาลาลประมาณ 4.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ นั้นเป็นการส่งออกไปยังกลุ่มประเทศมุสลิมไม่ถึง 10% ของการส่งออกอาหารฮาลาลทั้งหมด ในขณะที่ประเทศมาเลเซียส่งออก 3.5 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่ส่งไปยังกลุ่มประเทศ OIC² ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาธุรกิจอาหารฮาลาลของไทยให้ได้รับความน่าเชื่อถือในกลุ่มตลาดของผู้บริโภคทั้งที่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามและกลุ่มผู้บริโภคทั่วไป โดยเฉพาะการส่งออกไปยังประเทศที่มีผู้นับถือศาสนาอิสลามซึ่งประเทศเหล่านี้ให้ความสำคัญเรื่องสินค้าหรือบริการที่เป็นฮาลาลนั้นต้องถูกต้องตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามเป็นอย่างยิ่ง โดยตลาดสินค้าหรือบริการฮาลาลที่สำคัญ ได้แก่ ประเทศในประเทศตะวันออกกลางซึ่งเป็นกลุ่มประเทศที่ประชากรนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ และเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อที่สูง รวมถึงกลุ่มประเทศในอาเซียนอย่างเช่นประเทศอินโดนีเซียและประเทศมาเลเซียด้วย ซึ่งในการประกอบธุรกิจการค้ากับตลาดของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ที่มีความเชื่อมโยงกับความเชื่อทางศาสนาเป็นประการสำคัญนั้น ผู้ผลิตสินค้าหรือผู้ให้บริการจึงต้องคำนึงถึงกฎเกณฑ์ตามที่มีการบัญญัติไว้ในคำภีร์อัลกุรอาน ที่ได้กำหนดให้สินค้าหรือบริการนั้นต้องปราศจากสิ่งต้องห้าม ตั้งแต่กระบวนการเตรียมสินค้าหรือบริการไปจนถึงกระบวนการที่สินค้าหรือบริการนั้นไปถึงมือผู้บริโภค และสิ่งที่สำคัญประการหนึ่งในการประกอบธุรกิจการค้ากับตลาดของผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามซึ่งอยู่ในภูมิภาคต่างๆจำเป็นต้องมีการขนส่งสินค้าต่างๆ โดยบริการผ่านทางท่าเรือเพื่อทำการส่งออกหรือนำเข้าสินค้าที่เป็นฮาลาลนั้น ดังนั้นท่าเรือที่จะทำการส่งออกหรือนำเข้าสินค้านั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการจัดการสินค้าหรือบริการ โดยการแบ่งแยกระหว่างสินค้าที่เป็นฮาลาลแยกออกจากสินค้าหรือบริการที่เป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ในคำภีร์อัลกุรอานอย่างชัดเจน หรือให้มีการ

¹ วินัย ตะห์ลัน, ศักยภาพและโอกาสของตลาดอาหารฮาลาลโลกและแนวทาง “ศาสนารับรอง วิทยาศาสตร์รองรับ” ของประเทศไทย. 22 พฤศจิกายน 2555.

² Organization of Islamic Cooperation

จัดทำท่าเรือเพื่อให้บริการในการขนส่งสินค้าที่เป็นฮาลาลโดยเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นในสินค้าหรือบริการที่เป็นฮาลาลของประเทศไทย

ท่าเรือในปัจจุบันนี้มีทั้งท่าเรือที่เป็นการบริหารโดยรัฐ บริหารโดยราชการส่วนท้องถิ่น บริหารโดยการท่าเรือ บริหารโดยเอกชน และเป็นการบริหารที่ผสมกันระหว่างรัฐและเอกชน³ ความหมายของ“ท่าเรือ” หรือ “เมืองท่า” ทางภาษาอังกฤษใช้ว่า “Port” หรือ “Seaport ” หมายถึงอาณาบริเวณพื้นที่สำหรับให้เรือเข้าจอดเทียบท่า มีการทอดสมอเรือ มีอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในการดำเนินกิจกรรมระหว่างเรือกับชายฝั่ง เช่น การขนถ่ายสินค้าจากเรือขึ้นสู่ฝั่ง หรือจากเรือลงเรือ หรืออาจกล่าวอย่างสั้น ๆ ว่า ท่าเรือ คือ อาณาบริเวณพื้นที่ที่มีการติดต่อกันระหว่างเรือกับชายฝั่ง (Ship/Shore interface)⁴

ท่าเรือเป็นอุตสาหกรรมบริการประเภทหนึ่ง มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังพัฒนา เปรียบเสมือนเป็นจุดรวมเส้นทางของการขนส่งสินค้าและเป็นหน่วยที่มีความซับซ้อนมีองค์ประกอบที่ทำหน้าที่แตกต่างกันหลายส่วน ในแต่ละส่วนจะมีบทบาทเฉพาะของตัวเองเพื่อทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพในการเก็บรักษาและขนถ่ายสินค้า ตลอดจนทำหน้าที่เกี่ยวกับการเดินเรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยเส้นทางการขนส่งสินค้า (Transport Chain) เริ่มจากการยกขนส่งสินค้าลงเรือจากท่าหนึ่งไปสู่อีกท่าหนึ่ง

ดังนั้นผู้ประกอบการท่าเรือจึงมีหน้าที่ในการให้บริการแก่เรือที่เข้ามาและรับส่งสินค้า เช่น การบริการจัดระบบจราจรบริเวณท่าเรือ บริการนำร่อง บริการนำเรือเข้าจอดเทียบท่า บริการหลักหรือทุนสำหรับผูกหรือโยงเรือขณะรอเข้าเทียบท่า บริการน้ำมันเชื้อเพลิง น้ำจืด และอาหารลูกเรือ รวมทั้งบริการซ่อมเรือ นอกจากนี้ผู้ประกอบการท่าเรือยังต้องมีหน้าที่บริการให้แก่ผู้ส่งสินค้าหรือเจ้าของสินค้า เช่น บริการขนถ่ายสินค้าระหว่างยานพาหนะรับสินค้ากับโรงพักสินค้า บริการตรวจนับสินค้าที่โรงพักสินค้าและที่หน้าท่า บริการขนย้ายสินค้าในบริเวณท่าเรือกับหน้าท่า บริการโรงพักสินค้าและเก็บรักษา และบริการขนถ่ายสินค้าที่หน้าท่า

ท่าเรือมีวัตถุประสงค์ในการใช้งานและตำแหน่งที่ตั้งแตกต่างกันไป ดังนั้นการจำแนกประเภทของท่าเรือมีหลายวิธีการ ดังนี้

ก. แบ่งแยกตามหน้าที่หรือลักษณะการใช้งาน ตัวอย่างเช่น ท่าเรือเก็บสินค้าหรือท่าเรือขนส่งสินค้า ท่าเรือปลอดภาษี ท่าเรือภายในประเทศ ท่าเรือเพื่อการทหาร ท่าขนส่งทางทะเลในเขตอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ท่าเรือน้ำมัน ท่าเรือขนส่งผู้โดยสาร

ข. แบ่งแยกตามลักษณะพื้นที่หรือสภาพภูมิศาสตร์ที่ท่าเรื่อนั้นตั้งอยู่ ตัวอย่างเช่น ท่าเรือชายฝั่งทะเล ท่าเรือน้ำลึก ท่าเรือปากแม่น้ำ ท่าเรือแม่น้ำ

ค. แบ่งแยกตามขนาดของท่าเรือ เป็นการแยกขนาดท่าเรือ (Port size) เพื่อเปรียบเทียบวัตถุประสงค์หรือกำลังการผลิตของท่าเรือแต่ละแห่ง ท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันนิยมเปรียบเทียบขนาดท่าเรือจากตัวเลขที่สำคัญ

ท่าเรือฮาลาล คือ ท่าเรือเพื่อการพาณิชย์ที่มีอาณาบริเวณพื้นที่สำหรับให้เรือเข้าจอดเทียบท่า มีการทอดสมอเรือ มีอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆในการดำเนินกิจกรรมระหว่างเรือกับชายฝั่ง

³ กมลชนก สุทธิวาทนฤพุฒิ, ความรู้เรื่องท่าเรือ, (กรุงเทพฯ: ทอปป, 2552) น. 5.

⁴ http://www.md.go.th/marine_knowledge/e-harbour.ph, วันที่สืบค้น 18 สิงหาคม 2556

โดยมีกระบวนการจัดการท่าเรือ โดยคำนึงถึงกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องฮาลาลตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลามคือ มีการแบ่งแยกสินค้าการให้บริการออกจากสินค้าหรือการให้บริการที่เป็นสิ่งต้องห้ามตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม และเป็นท่าเรือประเภทที่มีหน้าที่โดยเฉพาะใช้สำหรับในการบริการขนส่งสินค้า หรือให้บริการที่มีลักษณะเฉพาะสินค้าที่เป็นฮาลาล โดยอาจมีการก่อตั้งท่าเรือที่เป็นฮาลาลที่มีการขนถ่ายเฉพาะสินค้าหรือให้บริการที่เป็นฮาลาล หรืออาจจะมีการจัดการแบ่งส่วนในท่าเรือประเภททั่วไปโดยมีการแบ่งแยกการจัดการแบ่งสินค้าที่เป็นฮาลาลหรือการให้บริการที่เป็นฮาลาลและสิ่งที่เป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมายที่บัญญัติในคำภีร์อัลกุรอาน แยกออกจากกันโดยชัดเจนโดยมีการกำหนดให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการรับรองเครื่องหมายฮาลาลให้การรับรองท่าเรือที่เป็นท่าเรือฮาลาลหรือที่มีการจัดการท่าเรือที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่บัญญัติในคำภีร์อัลกุรอาน

ฮาลาลเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายอิสลาม (ชารีอะห์) ฮาลาล (Halal) ซึ่งเป็นคำมาจากภาษาอารบิก มีปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน แปลว่า การอนุมัติ หรือ อนุญาต โดยฮาลาลมีความหมายตรงข้ามกับหะรอม (Harom) ซึ่งแปลว่าผิดกฎหมายหรือต้องห้าม ส่วนสิ่งใดที่ต้องสงสัยว่าเป็นฮาลาลหรือหะรอมซึ่งเรียกว่ามักรูห์ (Makrooh) ผู้บริโภคมักหลีกเลี่ยงไม่บริโภคสิ่งนั้นนอกจากนี้ยังมีสิ่งที่ไม่อิสลามถือว่าเป็นสกปรก (นะยิส) มุสลิมเชื่อว่าไม่ควรปล่อยให้ร่างกายแปดเปื้อนนะยิส ดังนั้นฮาลาลจึงหมายความว่า การผลิตการให้บริการ หรือการจำหน่ายใด ๆ ที่ไม่ขัดต่อบัญญัติของศาสนา ดังนั้น เราจึงอาจกล่าวได้ว่า ฮาลาล คือ สิ่งที่ได้ผ่านกรรมวิธีในการทำ ผสม ประคบ หรือแปรรูป ตามศาสนาบัญญัตินั่นเอง เป็นการรับประกันว่า ชาวมุสลิมโดยทั่วไปสามารถบริโภคอาหาร หรืออุปโภคสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ได้โดยสนิทใจ และฮาลาลควรมีลักษณะดังนี้

1. ไม่มีส่วนประกอบหรือปนเปื้อนสิ่งที่ไม่อนุญาตในบทบัญญัติศาสนาอิสลาม
2. ในกระบวนการเตรียม การแปรรูป การขนส่ง หรือการเก็บรักษาต้องไม่ใช้เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ที่มีการปนเปื้อนสิ่งที่ไม่อนุญาตในบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม
3. ในกระบวนการเตรียม การแปรรูป การขนส่ง หรือการเก็บรักษาต้องไม่มีการสัมผัสโดยตรงกับสิ่งที่ไม่อนุญาตในบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม

หะรอม หมายถึง สิ่งที่ไม่อนุญาตหรือสิ่งที่ต้องห้ามในศาสนาอิสลาม โดยมีการบัญญัติไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน หรือที่มาจากแนวทางที่ศาสดามุฮัมมัดปฏิบัติหรือมีวจนะไว้ (ซุนนะห์) หรือมาจากมติที่เป็นเอกฉันท์ที่นักปราชญ์ในศาสนาอิสลามบันทึกไว้ (อิجمะห์) หรือมาจากวิธีการที่นักปราชญ์ในศาสนาอิสลามเทียบเคียงกับบัญญัติในคัมภีร์อัลกุรอาน (กียาส) สิ่งที่เป็นหะรอมเหล่านี้ได้แก่

1. นะยิส หรือ สิ่งโสโครกตามหลักศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย
 - สุนัขและสุกร
 - ซากสัตว์ หมายถึง สัตว์ที่ตายโดยไม่ได้ผ่านการเชือดตามหลักศาสนาอิสลาม ยกเว้น ปลาและตั๊กแตน
 - เลือดที่หลังริน น้ำเหลือง น้ำหนอง ยกเว้น อวัยวะเช่น ตับและม้าม
 - ปัสสาวะและอุจจาระของมนุษย์และสัตว์
 - ส่วนที่แยกออกจากสัตว์ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ยกเว้น ไขมันและขน
 - นมที่เนื้อสัตว์ของมันไม่อนุญาตให้รับประทานเช่น นมลา นมแมว และนมสุกร

2. สัตว์ ได้แก่

- สุนัข ู และลิง
- สัตว์กินเนื้อเป็นอาหารที่มีกรงเล็บและเขี้ยว เช่น สิงโต หมี และสัตว์ที่มีลักษณะคล้ายกัน
- นกกินเหยื่อที่มีกรงเล็บ เช่น นกอินทรี นกแร้ง และสัตว์ที่มีลักษณะคล้ายกัน
- สัตว์มีพิษหรือสัตว์นำโรค เช่น หนู ตะขาบ แมงป่อง และสัตว์ที่มีลักษณะคล้ายกัน
- สัตว์ที่ไม่อนุญาตให้ฆ่าตามบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม เช่น มด ผึ้ง และนกหัวขวาน
- สัตว์ที่พิจารณาโดยทั่วไปแล้วเป็นสัตว์ที่น่ารังเกียจ เช่น เห็บ หมัด ไร เหา แมลงวัน หนอน และสัตว์

อื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน

- สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ เช่น กบ จระเข้ และสัตว์อื่นที่มีลักษณะที่คล้ายกัน
- ลาและสัตว์ที่มีลักษณะเช่นเดียวกับลา
- สัตว์น้ำที่มีพิษและเป็นอันตรายทุกชนิด ยกเว้น เมื่อมีการทำให้สารพิษหรืออันตรายนั้นได้ถูกกำจัด

ออกไปหมดแล้ว

- สัตว์ที่ถูกพลีชีพกรรมเพื่อพระเจ้าอื่นนอกจากอัลลอฮ์

3. อาหารที่มาจากพืชที่มีพิษและเป็นอันตรายต่อสุขภาพทุกชนิด ยกเว้น เมื่อสารพิษและอันตรายนั้นได้ถูกกำจัดออกกระหว่างกระบวนการผลิตแล้ว

4. อาหารหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือ ส่วนประกอบที่มีพิษและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ

ในปัจจุบันนี้ประเทศที่มีกระบวนการในการจัดการท่าเรือที่เป็นท่าเรือฮาลาลและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามคือ ท่าเรือNorth Port ของประเทศมาเลเซียซึ่งท่าแห่งนี้ถือเป็นท่าเรือฮาลาลแห่งแรกซึ่งท่าเรือ North Port มีที่ตั้งอยู่ในเขตของท่าเรือ Klang Port ซึ่งเป็นท่าเรือที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของประเทศมาเลเซียติดมหาสมุทรอินเดีย โดยท่าเรือ North Port มีที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศเหนือของท่าเรือ Klang Port ซึ่งถือเป็นอีกท่าเรือหนึ่งที่มีการให้บริการขนส่งและนำเข้าแต่เฉพาะสินค้าที่เป็นสินค้าฮาลาลเท่านั้นซึ่ง ประกอบไปด้วย การบริการคลังสินค้าฮาลาลและคอนเทนเนอร์ฮาลาล และการบริการอื่นๆซึ่งจะเป็นบริการแบบครบวงจร โดยมีคลังสินค้าที่เป็นฮาลาล 1 แห่ง พื้นที่ 115,000 ตารางฟุต โดยท่าเรือ North Port เป็นท่าเรือที่ได้รับการรับรองฮาลาลโดย Department Of Islam Development Malaysia โดยมีองค์กรทางศาสนาอิสลามที่เรียกว่า Jabatan kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) ทำหน้าที่ในการให้การรับรองเครื่องหมายฮาลาลแก่สินค้าหรือบริการเนื่องจากประเทศมาเลเซียมีการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวกับฮาลาลโดยเฉพาะ⁵ ซึ่งกฎหมายเกี่ยวกับฮาลาลของประเทศมาเลเซียมีการบัญญัติให้การรับรองเครื่องหมายฮาลาลทั้งส่วนที่เป็นสินค้าและการบริการที่เกี่ยวข้องกับสินค้าฮาลาลนั้น ซึ่งท่าเรือถือได้ว่าเป็นการบริการที่เกี่ยวข้องกับสินค้าฮาลาล ประเทศมาเลเซียจึงสามารถให้การรับรองเครื่องหมายฮาลา

⁵ TRADE DESCRIPTION (DEFINITION OF 'HALAL') ORDER 2011

4. For the purpose of these Regulations, "service in relation to the food and goods" includes the storage, transportation and retail of such food and goods.

ลแก่การบริการของท่าเรือได้ นอกจากนี้ประเทศมาเลเซียได้มีการประกาศใช้ระบบมาตรฐานฮาลาลของประเทศมาเลเซียซึ่งเรียกว่า Malaysia Standard MS 1500:2009 โดยเป็นการออกโดยอาศัยอำนาจตาม The Standard of Malaysia Act 1996 โดยมีการนำเอาหลักการทางศาสนาอิสลามมาบัญญัติเป็นมาตรฐานฮาลาลอย่างชัดเจนซึ่ง Malaysia Standard MS 1500:2009 เป็นแนวทางในการแนะนำสำหรับผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าหรือบริการให้มีการผลิตสินค้าหรือให้มีการบริการที่ถูกต้องตามหลักการทางศาสนาอิสลามนอกจากนี้ประเทศมาเลเซียมีระบบมาตรฐานฮาลาลที่เพิ่มขึ้นอีกหนึ่งมาตรฐานที่เกี่ยวกับเรื่องฮาลาลซึ่งเป็นบัญญัติขึ้นตามหลักการเรื่องมาตรฐานฮาลาลของ IHI Alliance ICC-IHI Alliance Halal Standard⁶ จัดทำโดย Islamic Chamber of Commerce and Industry (ICCI) ซึ่งเป็นกลุ่มของสภาหอการค้าและอุตสาหกรรมอิสลามจากประเทศต่างๆและเป็นตัวแทนภาคเอกชนใน OIC และ International Halal Alliance (IHI Alliance) ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนที่ไม่แสวงหากำไร คือมาตรฐานฮาลาลโลจิสติกส์ Halal Logistics Standard MS2400:2010 ฮาลาลโลจิสติกส์ มีความหมายว่า เป็นกระบวนการไหลของสินค้าฮาลาลและการไหลของข้อมูล ตลอดห่วงโซ่อุปทานให้เป็นไปตามกระบวนการที่ไม่ขัดกับหลักการที่กำหนดในวิถีมุสลิม ไปยังการไหลของสินค้าที่ครอบคลุมตั้งแต่ผู้ผลิตจนถึงมือผู้บริโภค มีการไหลของข้อมูลที่ครอบคลุมในห่วงโซ่อุปทาน เช่น ข้อมูลผลิตภัณฑ์ ข้อมูลความต้องการและระบบการขนส่งสินค้า โดยต้องมีป้ายชื่อหรือรหัสติดไว้ที่สินค้าฮาลาลนั้นๆ ซึ่งเป็นระบบพื้นฐานที่มีการตรวจสอบแหล่งที่มาของสินค้าได้การขนส่งผลิตภัณฑ์ฮาลาลจะถูกแยกออกจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่ฮาลาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ หลีกเลี่ยงการ (Cross) การปนเปื้อน หลีกเลี่ยงการผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการขนส่งสามารถตรวจสอบตลอดกระบวนการขนส่งให้เป็นไปตามความคาดหวังของผู้บริโภคที่เป็นมุสลิม

หลักสำคัญในฮาลาลโลจิสติกส์ คือ การแยกสินค้าฮาลาลไม่ให้ปนเปื้อนกับสินค้าไม่ฮาลาล ซึ่งมีการขนส่งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ความต้องการในแต่ละองค์ประกอบของโลจิสติกส์ มีดังนี้

หลักพื้นฐานของการขนส่ง ในการขนส่งสินค้าฮาลาลและสินค้าที่ไม่ฮาลาล ผู้บริการบรรทุกสินค้า ควรคัดแยกสินค้า รถเข็น หรือยานพาหนะที่ขนส่ง (กรณีของการจัดส่งเป็นกลุ่ม) และการจัดเก็บสินค้าในห้องเย็นไม่ควรจัดเก็บสินค้าฮาลาลและสินค้าไม่ฮาลาลในภาชนะเดียวกัน โดยเฉพาะเนื้อหมู ซึ่งถือว่าเป็นนายีสที่รุนแรง สิ่งสำคัญต้องคำนึงถึงขั้นตอนการทำความสะอาดภาชนะและยานพาหนะในการขนส่งสินค้า และที่อยู่สำหรับการดำเนินการขนส่งสินค้าฮาลาล และต้องรู้ที่มาของภาชนะและยานพาหนะว่ามีการปนเปื้อนหรือไม่ ถ้ามีการปนเปื้อนเกิดขึ้น ต้องล้างน้ำถึงเจ็ดน้ำ โดยน้ำแรกให้เป็นน้ำดิน นั้นแสดงให้เห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่ นอกจากนี้ ต้องขอใบรับรองการทำความสะอาด

⁶ IHI Alliance ได้กำหนดมาตรฐานฮาลาลที่ครบวงจรประกอบด้วย 10 มาตรฐาน ได้แก่

1. มาตรฐานเกี่ยวกับโลจิสติกส์ฮาลาล
2. มาตรฐานเกี่ยวกับกระบวนการผลิตอาหารฮาลาล
3. มาตรฐานเกี่ยวกับกระบวนการจำหน่ายอาหารฮาลาล
4. มาตรฐานเกี่ยวกับการเงินฮาลาล
5. มาตรฐานเกี่ยวกับยาฮาลาล
6. มาตรฐานเกี่ยวกับเครื่องสำอางฮาลาล
7. มาตรฐานเกี่ยวกับกระบวนการฆ่าสัตว์ที่เป็นฮาลาล
8. มาตรฐานเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิการสัตว์ก่อนถูกฆ่า
9. มาตรฐานเกี่ยวกับอาหารสัตว์ที่เป็นฮาลาล

พร้อมจัดเก็บคลังสินค้า ซึ่งเป็นสินค้าที่เคลื่อนผ่านห่วงโซ่อุปทาน ดังนั้นลักษณะของสภาพแวดล้อมและการจัดการต่างๆ และบุคคลอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับสินค้าฮาลาลเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ที่ส่งผลให้คลังสินค้ามีความไวต่อการปนเปื้อน ซึ่งสามารถเกิดขึ้นได้ในขั้นตอนต่างๆของกระบวนการ เช่น การจัดการขาเข้าสินค้า การจัดเก็บสินค้า และขาออกของสินค้า เพราะฉะนั้นควรมีการจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพ

หลักพื้นฐานของคลังสินค้าฮาลาล คือ การแยกสินค้าฮาลาลและไม่ฮาลาล ตลอดกระบวนการในคลังสินค้า อันได้แก่ การตรวจสอบสถานะของสินค้าฮาลาลและการติดฉลากสินค้า ผู้ที่บริการควรนำสินค้าฮาลาลและไม่ฮาลาล แยกกันไม่ให้อยู่ภาชนะเดียวกัน สินค้าฮาลาลจะมีชั้นจัดเก็บสินค้าในสถานที่และห้องเย็นที่เป็นเฉพาะของสินค้าฮาลาลเท่านั้น สินค้าฮาลาลและสินค้าไม่ฮาลาล ควรใส่ภาชนะที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้บริการควรระบุสินค้านั้นๆ เพื่อไม่ให้เกิดการปนเปื้อนกัน การบรรจุภัณฑ์สินค้าฮาลาล ควรเรียงลำดับการติดฉลากสินค้าฮาลาล โดยสามารถจัดเก็บในสถานที่ที่กำหนดว่าเป็นสินค้าฮาลาลเท่านั้น ในการสั่งซื้อสินค้าฮาลาล ควรวางสินค้าฮาลาลและสินค้าไม่ฮาลาลในภาชนะที่แตกต่างกัน การจัดส่งสินค้าฮาลาล ภาชนะหรือกล่องบรรจุสินค้าฮาลาล ควรระบุว่าเป็นสินค้าฮาลาลแล้วนำไปบรรจุทุก หลังจากนั้นก็ให้นำสินค้าฮาลาลขนถ่ายในรถบรรทุกที่ขนส่งสำหรับสินค้าฮาลาล โดยสินค้าฮาลาลและสินค้าไม่ฮาลาลจะแยกด้วยสีที่แตกต่างกันออกไป เพื่อความสะดวกในการดำเนินงานในการตรวจสอบ ส่วนป้ายฮาลาลควรมีสีเดียวกันกับชั้นวางเก็บสินค้า ในกรณีที่มีสินค้าที่เป็นนายิสรุนแรงไม่สามารถเก็บไว้ในห้องเย็นเดียวกันกับสินค้าฮาลาล ดังนั้น สิ่งสำคัญควรเน้นในการแยกสินค้าทางกายภาพที่มีการติดฉลาก (รหัสฮาลาล) ซึ่งอยู่ในขั้นตอนในการรับสินค้าฮาลาล ก่อนที่ขนถ่ายสินค้าฮาลาลออกไปทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ

หลักการพื้นฐานของสถานียขนส่งตามมาตรฐานฮาลาล ต้องให้แน่ใจว่าการแยกสินค้าฮาลาลจากสินค้าไม่ฮาลาล ผ่านกระบวนการทางสถานียขนส่ง ต้องมีการตรวจสอบสินค้าผ่านบุคคลต่างๆ เช่น ศุลกากร เจ้าหน้าที่สัตวแพทย์หรือด่านตรวจสัตว์น้ำระหว่างประเทศที่สนามบิน อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญ คือ การตรวจสอบของสินค้าฮาลาลในเขตพื้นที่ที่กำหนดเพื่อให้แน่ใจว่าสินค้าฮาลาลได้มาตรฐานและถูกต้องแน่นอน สิ่งที่ต้องคำนึงมากที่สุด คือ ไม่มีการปนเปื้อนระหว่างสัตว์ที่ฮาลาลและสัตว์ที่ไม่ฮาลาล (เช่นสุกร) ในพื้นที่กักกันและการถือครองปศุสัตว์

จึงเห็นได้ว่าประเทศมาเลเซียเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกอาเซียนที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดในการพัฒนาเศรษฐกิจเนื่องจากรัฐบาลดำเนินนโยบายในด้านต่างๆ อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพเพื่อให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างยั่งยืน ประกอบกับเมืองมีความมั่นคงและมีเสถียรภาพทำให้ประเทศมาเลเซียเป็นตลาดฮาลาลขนาดใหญ่ของโลก และมีมาตรฐานสินค้าฮาลาลที่กลุ่มประเทศสมาชิกองค์การความร่วมมืออิสลาม (Organization of Islamic Cooperation :OIC) ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 57 ประเทศให้การยอมรับทำให้อุตสาหกรรมฮาลาลถือเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การส่งออกที่รัฐบาลมาเลเซียให้ความสำคัญเป็นอย่างมากโดยมูลค่าส่งออกสินค้าและบริการฮาลาลที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 23.1 พันล้านริงกิตในปี พ.ศ. 2553 เป็น 36.4 พันล้านริงกิตในปี 2554 และ 38 พันล้านริงกิต (ราว 12 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ) ในปี พ.ศ. 2555 สูงกว่าเป้าหมายการส่งออกอาหารฮาลาลปี 2555 ที่รัฐบาลตั้งไว้ที่ 37 พันล้านริงกิต⁷ ประกอบกับกระบวนการในการรับรองเครื่องหมายฮาลาลของประเทศมาเลเซียมีกระบวนการที่

⁷ กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์, คู่มือการค้าและการลงทุนสหพันธรัฐมาเลเซีย, (กรุงเทพฯ: สำนักข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการส่งออก, 2555)

ได้รับการยอมรับจากกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลามจากทั่วโลกและมีมาตรฐานฮาลาลที่เคร่งครัดจึงทำให้องค์กรทางศาสนา Jabatan kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) มีการให้การรับรองเครื่องหมายฮาลาลแก่ผู้ประกอบการผลิตสินค้าและบริการรวมถึงท่าเรือที่ไม่ใช่ผู้ประกอบการหรือบริการภายในประเทศมาเลเซียเท่านั้นแต่ยังมีให้การรับรองเครื่องหมายฮาลาลแก่ผู้ประกอบการผลิตสินค้าหรือการบริการที่อยู่ในต่างประเทศอีกด้วยในส่วนที่เป็นท่าเรือนอกจาก Jabatan kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) จะให้การรับรองเครื่องหมายฮาลาลแก่ท่าเรือ North Port แล้วยังมีให้การรับรองเครื่องหมายฮาลาลแก่ท่าเรือในประเทศเนเธอร์แลนด์ คือท่าเรือ Rotterdam และท่าเรือ Marseilles ในประเทศฝรั่งเศสเนื่องจากรัฐบาลมาเลเซียได้มีการเจรจากับรัฐบาลเนเธอร์แลนด์ตกลงให้ท่าเรือ Rotterdam เป็นท่าเรือสำหรับการขนส่งและกระจายสินค้าฮาลาลที่มาจากประเทศมาเลเซียเข้าสู่ตลาดในกลุ่มประเทศในยุโรปโดยให้มีการจัดการบางส่วนในท่าเรือให้ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลามและให้ Jabatan kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) ออกใบรับรองฮาลาลให้แก่ท่าเรือ Rotterdam ในส่วนของท่าเรือ Marseilles ก็มีความตกลงเช่นเดียวกันแต่เป็นเพื่อการขนส่งและการกระจายสินค้าฮาลาลของประเทศมาเลเซียไปสู่ประเทศในแถบแอฟริกาตอนเหนือ

ในส่วนของท่าเรือฮาลาลในประเทศไทยนั้นในปัจจุบันนี้ยังไม่มีerkก่อสร้างท่าเรือหรือมีการจัดการที่มีการท่าเรือที่มีการแบ่งส่วนที่เป็นท่าเรือฮาลาลโดยเฉพาะ แต่ก็มีแนวความคิดของรัฐบาลที่จะจัดให้มีท่าเรือฮาลาลโดยเฉพาะโดยการปรับปรุงท่าเรือกันตัง จังหวัดตรัง ให้เป็นท่าเรือฮาลาลเพื่อนำเข้าและส่งออกสินค้าและบริการที่เป็นฮาลาล และเพื่อเป็นการตอบสนองต่อการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมฮาลาล ปะนาเระในจังหวัดปัตตานี ที่จะมีกระบวนการผลิตสินค้าและบริการที่เป็นฮาลาลครบวงจร จึงจำเป็นต้องมีท่าเรือฮาลาลเพื่อให้การผลิตสินค้าฮาลาลของประเทศไทยมีความเป็นฮาลาลตลอดจากกระบวนการผลิตจนถึงการขนส่งและถึงมือผู้บริโภค และเพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้บริโภคที่เป็นประเทศมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลามเนื่องจากประเทศไทยไม่ได้เป็นประเทศมุสลิมให้มีความมั่นใจในการบริโภคสินค้า หรือบริการที่ผลิตจากประเทศไทยอันจะเป็นการพัฒนาอุตสาหกรรมฮาลาลของประเทศไทยให้สามารถแข่งขันกับประเทศที่เป็นประเทศมุสลิมและประเทศอื่นๆได้ และด้วยเนื่องจากท่าเรือเป็นส่วนหนึ่งในการขนส่งสินค้าคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยได้มีการประกาศใช้ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการรับรองมาตรฐานฮาลาลและการใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาล พ.ศ. 2548 ซึ่งได้กำหนดให้การขนส่งต้องไม่ปะปนกับสิ่งต้องห้ามตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม^๒ ซึ่งตามระเบียบของคณะกรรมการกลางอิสลามเป็นการกำหนดให้เฉพาะกิจการ ดังต่อไปนี้ที่สามารถใช้เครื่องหมายฮาลาลได้คือ ผลิตภัณฑ์อุปโภคบริโภค การเชือดสัตว์ การบริการอาหารและเครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์ฮาลาล ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป วัตถุดิบ ส่วนผสมและหรือเนื้อสัตว์ฮาลาลนำเข้าจากต่างประเทศ นอกจากนี้ร่างพระราชบัญญัติการบริหารกิจการฮาลาล พ.ศ. ... ก็ได้มีการบัญญัติถึงการบริการที่สามารถขอรับรองเครื่องหมายฮาลาลได้ซึ่งได้แก่การผลิตผลิตภัณฑ์หรือการให้บริการที่กำหนด

^๒ระเบียบรับรองฮาลาล 48 (ฉบับแก้ไข), ระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยว่าด้วยการรับรองมาตรฐานฮาลาลและการใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาล พ.ศ. 2548

ข้อ 22 ผู้ประกอบการเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ฮาลาลต้องปฏิบัติตามนี้ (12) การเก็บรักษา การขนส่ง และการนำออกจำหน่ายต้องไม่ปะปนกับสิ่งต้องห้ามตามบทบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

จึงเห็นได้ว่ากิจการท่าเรือซึ่งถือว่าเป็นการบริการชนิดหนึ่ง แต่ไม่อาจขอการรับรองเครื่องหมายฮาลาลจากคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยได้ซึ่งหากพิจารณาจากระเบียบคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยฉบับนี้เห็นได้ว่าภาระหน้าที่ในการจัดการให้สินค้าหรือบริการให้เป็นไปตามหลักการแห่งศาสนาอิสลามจะตกอยู่กับผู้ประกอบการผลิตสินค้าแต่ฝ่ายเดียว จึงอาจทำให้เกิดการปนเปื้อนสิ่งที่ไม่เป็นฮาลาลในขั้นตอนที่ไม่ได้อยู่ในการควบคุมของผู้ประกอบการที่ผลิตสินค้าโดยเฉพาะขั้นตอนที่สินค้านั้นอยู่ในระหว่างการขนส่ง หรือสินค้านั้นอยู่ที่ท่าเรือ

ดังนั้น สินค้าหรือบริการที่เป็นฮาลาลจึงจำเป็นต้องมีกระบวนการที่เป็นฮาลาลตั้งแต่กระบวนการเตรียมการผลิตสินค้าหรือบริการ กระบวนการผลิตสินค้าหรือบริการ และกระบวนการขนส่งสินค้าหรือบริการ ตลอดจนกระบวนการจำหน่ายสินค้าหรือบริการจนถึงมือผู้บริโภคโดยเฉพาะกระบวนการเมื่อสินค้านั้นอยู่ในขั้นตอนของท่าเรือซึ่งเมื่อผู้ประกอบการผลิตสินค้าหรือบริการนั้นได้ปฏิบัติในทุกกระบวนการการผลิตของตนที่ถูกต้องตามหลักของศาสนาอิสลามครบถ้วนแล้วแต่เมื่อสินค้านั้นถูกส่งมายังท่าเรือเพื่อทำการส่งออกหรือนำเข้าแต่หากไม่มีท่าเรือฮาลาลโดยเฉพาะหรือท่าเรือไม่ได้มีการจัดการแบ่งแยกสินค้าที่เป็นฮาลาลออกจากสินค้าที่ไม่ถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามก็อาจทำให้เกิดการปนเปื้อนสิ่งที่ไม่ต้องห้ามตามหลักศาสนาอิสลามได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่สมควรให้มีการจัดตั้งท่าเรือฮาลาลโดยเฉพาะหรือหากไม่สามารถจัดตั้งท่าเรือฮาลาลโดยเฉพาะได้ก็ควรมีการจัดการแบ่งส่วนในท่าเรือประเภททั่วไปโดยมีการแบ่งแยกการจัดการหรือแบ่งสินค้าที่เป็นฮาลาลและสิ่งที่เป็นสิ่งต้องห้ามตามหลักเกณฑ์ในคำริอีอัลกูรออันแยกออกจากกันโดยชัดเจน

⁹ ร่างพระราชบัญญัติการบริหารกิจการฮาลาล พ.ศ. ...

มาตรา 6 การดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะควบคุมการผลิตผลิตภัณฑ์หรือการให้บริการที่กำหนด เป็นไปโดยถูกต้องหรือไม่ขัดหรือแย้งกับบัญญัติศาสนาอิสลาม รวมทั้งมุ่งหมายที่จะคุ้มครองผู้บริโภคมุสลิมเป็นสำคัญ

บรรณานุกรม

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กมลชนก สุทธิวาหนฤพุดิ. ความรู้เรื่องท่าเรือ. กรุงเทพฯ: ท็อป, 2552
- กมลชนก สุทธิวาหนฤพุดิ. ธุรกิจพาณิชย์นาวี. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537
- วิทยา สุหฤตดำรง. ลอจิสติกส์และการจัดการโซ่อุปทานอธิบายได้...ง่ายนิดเดียว. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น, 2546
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. คู่มือการค้าและการลงทุนสหพันธรัฐมาเลเซีย. กรุงเทพฯ: สำนักข่าวพาณิชย์ กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2555
- รอฎียะฮ์ อับดุล กาเดร์, อับดุลเลาะ อับดุล. เศรษฐศาสตร์อิสลาม. สงขลา: หาดใหญ่กราฟฟิค, 2549
- สำราญ ทองเล็ก. การจัดการพาณิชย์นาวี. กรุงเทพฯ: แสงดาว, 2553
- วิรัตน์ แห่สิน. ท่าเรือบก. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้ากราฟฟิค, 2537
- มุนีร์ มุฮัมมัด. กฎหมายอิสลาม. กรุงเทพฯ: พัทธการพิมพ์, 2521
- Chai Lin Sien, Mark Goh, Jose Tongzon. SOUTHEAST ASIAN REGIONAL PORT DEVELOPMENT. Singapore, 2003.

เอกสารอื่นๆ

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. รายงานความก้าวหน้าการพัฒนาอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลปี พ.ศ. 2544 - 2549
- ประเวศน์ ราชแพทยาคม. “ปัญหาความรับผิดชอบของผู้ประกอบการท่าเรือในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสินค้า.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์บัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2546.
- สมเกียรติ ตรีวิทยาวัฒน์. “กฎหมายฮาลาล.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์บัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.
- วินัย ดะห์ลัน. เอกสารสัมมนา ศักยภาพและโอกาสของตลาดอาหารฮาลาลโลกและแนวทาง “ศาสนารับรองวิทยาศาสตร์รองรับ” ของประเทศไทย. 22 พฤศจิกายน 2555.

ข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

- “ความหมายท่าเรือ” < http://www.md.go.th/marine_knowledge/e-harbour.ph>, วันที่สืบค้น 18 สิงหาคม 2556